

Múltunk

*A haza, az édesanya,
 ki nemcsak szült és ringatott,
 édes tej, melegítő csók,
 lángoló szemű magzatok,
 előre jegyzett vértanúk,
 halált kihívó katonák,
 lassan ballagó parasztok
 volt seregeit adta át.
 Oh mindig, mindig csak adott,
 s felzabálták a gonoszok,
 az emberhústra éhesek
 mindig találtak férfit itt,
 lándzsák hegyére gyermekeket.
 Az ember fehér csontjait
 földünk őrzi, s az emlékezet
 valakinek, valaminek.
 Nem nekünk kell töprengeni,
 törvényt teljesítettünk mi;
 a vér s verejték csöppjei
 ott ragyognak a földtekén, —
 különb ragyogás, mint a fény.*

1977

Gyónás

*Ember volt,
 fagyban, sárban
 gázolt,
 veritéket vetett
 a földbe,
 befelé vitte
 a zászlót,
 bocsáss meg most
 és mindörökre.*

Indulóban

*Várnak már a halottjaim,
és világitanak nekem,
amint világitottam én
halottak estjén hűségesen?*

*Avartól díszes sírjukon
küszködött a kicsi világ,
térdelve melengettem én,
kulcsolt kezem mondott imát;
a földre omló térdemen
éreztem testük harmatát.*

1978

Éjszaka

Esténként mindig különös nyugtalanság lepte el Báth Mihályt. Hiába tért haza és függönyözte be ablakát. Hiába fogadta meg, miszerint rendes emberré vedlik, és ezután bölcsen takarékoskodik a szívével, melynek rugói bizony megrokkantak a ki- és beszálló asszonyosságok pompázatos tomporának súlya alatt. Az éjszakával szemben nincsen védekezés. A nappal elől elbújhatunk, az éjszaka azonban utánunk lopózik, ha máshol nem, hát bebúvik a kulcslyukon. Báth Mihály mindenáron meg akart szabadulni az éjszaka csábításaitól. Amint beesteledett, öreg bőrszékre ült, takarót helyezett térdére, és áhítatos gondolatokat gerjesztett elméjében. Lecsavarta a világosságot, és szelíden szundítani kezdett. De mindhiába, egyre felriadt, mert úgy hallotta, mintha ló nyerítene a kerítés mellett. Nyilván az a ló, melyről leszállott, vagy véres fővel lebukott néhány századnak előtte, a ló azonban tovább száguldott, végigporozta a tejutat, most pedig ismét itt áll, mint egykor, a kerítéshez kötve, időnként nyerít, nyugtalanul kaparja a földet, és az éjszakába akarja vinni gazdáját.

Báth Mihály eredendően éjszakázó ember volt, a nappalt alapjában véve mélységesen megvetette. A nappal tele van hazugsággal és csalódással. Nappal megy robotba és anyakönyvvezető élé az ember. Nappal mindenki álorcát húz magára, s emberszerető szónoklatokat tartanak azok, akik gyilkolni szeretnének. A nappal a rabszolgáké, a vérszopóké és a bohócoké, az éjszaka azonban az emberé. Az éjszaka népe a lelkét mutatja meg. Ha Báth Mihály betért egy spelunkába, azonnal körülvették a rongyosok, és sorsuk talányát magyarázták. Az éjszaka lányai mindig előbb a lelküket meztelenítették le, s csak azután bújtak ki ruhájukból. Nappal megdöbbenően józan rovatkőrmölők érzelmes regényeket meséltek, tekintélybe merevedett arcok végigsírták az éjszakát. S valamennyien hites tanúnak hívták Báth Mihályt, hogy legyen majd fűrmenderük egykor, valahol túl a csillagokon.

Hasonlót érzett esténként Báth Mihály kebelbarátja, Balázi Demeter, a híres festő is. Érdemes dolgok telítették ezt a Balázsit: föld sava, erdő zúgása, csil-

lagok szikrázása. Különben pedig törökös hajlamú férfiú volt, de családtagjai nagy papi méltóságokba emelkedtek, s ezért Demeter mégsem térhetett török hitre, nem boríthatta gyászba és gyalázatba a lila taláros atyafiságot. Kénytelen volt legalább látszólag keresztényi életet folytatni, és nem tartott nyíltan háremet. Mindazonáltal ez a Balázi ravaszul háremnek tekintette a világot, és jogot formált embertársai feleségeire, leányaira. A házassági szerződéseket nem tekintette többnek, mint a nagyhatalmak örök barátsági fogadalmait. Magasztos elgondolását kitartóan és hímes szavakkal magyarázta a nőknek, akik azonban nem méltányolták eléggé elméjének fenséges szárnyalását. Ugyanis az asszonyokat is megfertőzte a kor legnagyobb kolerája, az Űzlet. A nők, ahelyett hogy e nagylelkű és nagytermészetű férfiú háremébe sorakoztak volna, kedvező házassági szerződésekre törekedtek, s elvetemedett mesterkedésekkel inkább ők tartottak három-négy férfit is bűvkörükben. Ennyire kifordult sarkai-ból a világ. Eleinte ugyan Balázi tündöklő ékesszólása segítségével meg-meghódított néhány hölgyet, utóbb azonban a nők alattomos bosszút forraltak ellene.

— Ez a Balázi — mondogatták — méhnek képzele magát, holott öregedő dongó. Csak szállna virágról virágra, mindből kiszívna a mézet, azután ott-hagyná martaléknak. Nohát, majd kap tőlünk mézet! Magára vessen, ha sa-vanyú is, meg keserű is lesz ez a méz.

Ilyen gonosz fondorkodtak Balázi ellen a nők, s fenyegetésüket valóra is váltották. Szívesen kapaszkodtak a tekintélyes férfiú karjába, gőgös főtartással hagyták, hogy Balázi bevezesse őket az éjszaka tündöklésébe, fülüket hegyezve tanulták Balázsitól az élet művészetét, ostoba kotkodácsolásukból finom stílust csiszoltattak véle, mintha ötvösmester volna, egyszerű Nagy Nővé huzalkodtak oldalán. Mihelyt azonban Balázi tisztességes karéjt követelt a lépesmézből, gyorsan házasságra léptek rendszerint egy befejezetlen fejű, de kövér tárcájú fiatalemberrel.

Legutóbb is Balázi együtt vacsorázott a Szőke Tüneménnyel, s miközben a sertéskarajjal viaskodott, derekasan igyekezett és szorgoskodott térdével is, a Szőke Tünemény pedig már-már hozzákezeskedett. Báth Mihály is részt vett a vacsorán olyan komolyan és tekintélyt tartón, akár egy pap. Barátjával érzett, és már-már áldását adta reájuk. Ám a kis hegyi vendéglő gerendás szobájába belopakodott az Éjszaka, és mindenféle vértforraló csábításokat suttogott a vendégek fülébe. Ezért mind Balázi Demeter, mind Báth Mihály egyszerre a Muskátli nevezetű zenés-táncos spelunkába kíváncsoltak. Nemsokára közre is fogták és leveztették a hegyről a Szőke Tüneményt, aki lendületes csípőrészál-lással fejezte ki örömét a fordulat felett.

A Muskátliban folyt a szokott ricsaj, a zongorából angol slágerek melódiái harsogtak, mert ezeknek hangjai mellett európainak képzelte magát az itt gyülekező szedett-vedett népség. Rengetegen táncoltak, egybepréselve a kis helyen, csoda, hogy a lángoló testektől meg nem gylladtak a ruhák, melyek, úgy lát-szik, tűzálló műanyagból készültek. Csaknem mindenki táncolt, az asztalok mellett csupán magányba keseredett hímek ültek, éhesen legeltették szemüket a nőknél, s merényleteket forraltak magukban. Balázi és Báth nem táncoltak, megvetéssel szemlélték a korszerű táncokat, úgy vélték, hogy az efféle mozdu-latokat jó ízlésű ember az ágyban végzi. Az ügybuzgó pincérek azonnal asztalt kerítették a tekintélyes társaságnak, leültek, és csakhamar hozzájuk társult egy férfias mozgású, fiatal orvos ösmerősük, holott egyikük sem volt beteg. Az orvos azonnal táncra kérte a Szőke Tüneményt, majd midőn belefáradtak a táncba, és visszatértek az asztalhoz, hosszasan magasztalta Báth Mihálynak a hölgy kellemeit. Kiderült, miszerint ez az orvos úgy vizsgálja a nőket, mint a lókupec a lovakat. A különbség mindössze annyi, hogy a lókupec a lovak fogait veszi szemügyre, az orvos pedig a nők bőrét vizsgálta, mert bőrük árulja el, miként működnek hormonjaik.

— Kitűnően működnek a Szőke Csoda hormonjai — örvendezett az orvos, aprókat nyelt, s kezét dörzsölte.

Az orvosról különben utóbb kiderült, miszerint nagyapja csakugyan lókupec volt Tiszaroffon. A szőke szépség tényleg kifogástalan bőrrrel rendelkezett, patyolatán a legszigorúbb kutatás sem fedezett fel zavaró jegyet, s úgy feszült húsára, mint a gyümölcs héja.

— Dráma készül — jegyezte meg Báth Mihály, mire a szőke szépség hálás pillantást vetett rá.

A szőke csoda és a kupeclelkű doktor csakugyan még ezen az éjszakán egyezséget kötöttek, egy hét múltán pedig már az anyakönyvvezető előtt állottak, s égbekiáltó szívtelenséggel Balázi Demetert és Báth Mihályt hívták meg tanúnak. A vőlegény így okoskodott:

— Csak szenvedjen Balázi, mert ő is, Báth Mihály is csak csiszárkodnak a nőekkel.

A Szőke Csoda pedig hozzátette:

— Hadd nyalogassák üvegen keresztül a mézet!

Balázi Demeter egyedül maradt, megbántottan pusmogott és haditerveket szőtt. Ő sem tudott elbújni az éjszaka elől, csak éppen nem a paripa nyerítését hallotta, mint Báth Mihály, hanem mihelyst lehunyta a szemét, megjelent előtte egy nő, szemérmetlenül rákacsintott és vetkezni kezdett. Mit tehetett Balázi? Felővedzkedett és nekivágott az éjszakának, megkeresni azt a nőt, akit lelki szemeivel annyira kívánatosnak ítélt.

Bármennyire is messzire lakott egymástól a két férfiú, az éjszaka útjain mindig találkoztak, és együtt kalandoztak. Viaskodásra mégsem került köztük sor, mert Balázi a szőke nőkre szavazott, Báth Mihály pedig a feketékre. Megesett egyszer ugyan, hogy a fekete Olga mindkettőjüknek megtetszett, és ez a telhetetlen asszony titokban, lelkiismeretének fordulása nélkül részesítette kegyeiben a két barátot. Ám a két férfi mindegyike aggodalmas gonddal titkoltá diadalmát a másik előtt, s annyira elfátyolozták Olga ingerlő alakját, hogy szinte már álomképnek vélték.

— Ez az Olga talán nem is létezett — vélte Báth Mihály.

— Bizonyára csak álmodtunk róla — válaszolta Balázi, s akkorát szítt szivarjából, hogy bíborba borult a vége.

A két barát ezen a békésszívű nyári éjszakán is találkozott. Némi tusakodás után elindultak a budai hegyen füstölgő szerb vendégfogadóba. Buzgón kapaszkodtak a hegyre, és Báth Mihály a szőke nők természetrajzát ismertette. A szőke nők hidegek és telhetetlenek. Kegyetlenek, szeretnek gyönyörködni a férfiú kinszenvedéseiben. Nagyra tartják eszüket, gőgjük nem ismer határt. Balázinak jól esett a baráti támogatás, ki is jelentette:

— Ezentúl inkább a barnákkal próbálkozunk.

A hegytetőn hozzájuk csatlakozott a Kövér Zenész. Ez a zenész ugyan fölötte gyarlón muzsikált, de kárpótlásul rengeteget evett, és térfogata következetesen gyarapodott. Idegekből szőtt felesége nehezen bírta kövéredő férje melabús szuszogását, ezért finnyásan húzódott mellőle. Fölötte fájt a kövérnek felesége elhidegülése, de azért evett rendületlenül, most is háromféle szerb ételt vermelt be. Végül hosszú glédában szolgálták fel néki a finoman remegő túros palacsintákat. Rendre eltűntek ezek is. A lakoma után megindult az emésztés, és ilyenkor a kövér mindig elérzékenyedett.

— Mit gondoltok, megcsal a feleségem? — kérdezgette szaporán pislogva.

— Ha van esze, megcsal — nyugtatta jó szívvel Báth Mihály, mire a kövér kancsalítani kezdett a szenvedéstől.

Ekkor foglalt helyet a kocsmakert másik sarkában három nő. Barnák voltak valamennyien.

— Itt az alkalom a próbatételre — biztatta Báth Mihály Balázsit. Balázi nem is késett, levelet írt a három leánynak, s a nagybögőssel menten asztaluk-

hoz is küldte. A levél hímes szavakkal invitálta a leányokat, alján ez az aláírás szerepelt: a Három Gazda. A gazdával bizonnyára azt kívánta jelezni Balázi, hogy amennyiben a nők az asztalukhoz jönnek, úgy ellátják majd őket mindenféle javakkal és örömeikkel, akár azok a bizonyos gazdák, akiknek képességeit egy Löwy álnéven költő is fennen magasztalta. A nők azonban csak vihogtak. Balázi unszolására ezután Báth Mihály is levelet írt, és három, nyíllal átszótt szívet rajzolt a levél aljára, mert hátha finomabb érzések lakoznak a nőkben, de aligha lakoztak, mert továbbra is csak vihogtak. Ekkor jött a három gazda asztalához a Széplelkű Mérnök.

A mérnök szívesen hozott áldozatokat a művészetért, s örömet vállalta a nagyköveti megbízást az értelmetlenül vihogó nőkhez. Élénk szemrehányást tett nekik, amiért a tisztelettudó levélkékre éretlen vihogással válaszoltak.

— Nem bírtátok felfogni a levélkéik költői értékeit! — rivallt a lányokra a mérnök.

A nők erre beismerő vallomást tettek. Elmondották, hogy a levelekből hiányoztak a számok, amelyek a három gazda áldozatkésztségét bizonyítanák. A mérnök akkor azonnal hátat fordított a lányoknak, visszatért az asztalhoz, és tömör hadijelentést adott:

— Közönséges taksások.

Határtalan búbanat költözött ekkor Balázi Demeter szívébe. Vádolón nézett Báth Mihályra és így szólt:

— Pedig barnák.

Már-már úgy nézett egymásra a két barát, mint a vérig sértett kandúrok, midőn a leleményes mérnök papirostömböt, furfangosan meghegyezett ceruzákat, logarlécet és más efféle sátáni szerszámokat szedett elő zsebéből, s megkérdezte a két barátot:

— Hány nőt tapasztaltatok meg eddigi életetekben?

Nosza, szorgosan számolni kezdtek, s hosszas töprenkedések után hozzávetőleges számban állapodtak meg. A mérnök ekkor pokoli szerszámaival számíthatni kezdett, és rövidesen közölte azoknak a nőknek a számát, akiket a két barát még nem tapasztalt meg. Hátborzongatóan nagy számot mondott.

— Rajta hát — vezényelt a mérnök, lelkesen, akár egy forradalmi tábornok —, induljunk újabb tapasztalatokat szerezni!

A kövért kihagyták számításaikból, mert az a hír szálldogált róla, hogy szerelem közben félelmetesen szuszog, majd elalszik. De felebaráti irgalomból azért magukkal vitték. Megindultak, s útközben az emberi nem elfajzása fölött szomorkodtak. A mérnök azonban biztatta őket:

— Térjünk be csak a Gyöngytyúkba, az hajnalig nyitva tart, keressetek egy jó homályos zugot, próbáljátok ki a borokat, én pedig telefonon olyan nőket csődíték ide, akikben nem csalódtok.

Így is történt. Főborok kerültek az asztalra, s gyors egymásutánban bérelt gépkocsikon érkeztek a nők. A mérnök legédesebb álmukból verte fel őket. Csak éppen vízbe mártották arcukat, de az álom még ott ült szempillájukon, és sejtelmes harmattal permetezte arcukat. Nagyon szépek voltak a nők így félálomban, nem gondoltak most pénzre és üzletre, föllélegzett rejtett lelkük, kinyílt asszonyi odaadásuk, mint a virág.

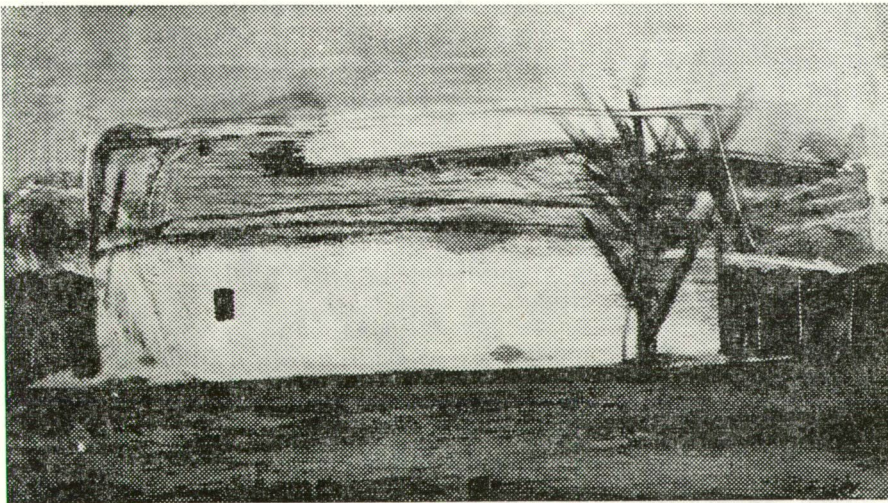
Báth Mihály jósolni kezdett szomszédnőjének tenyeréből. Nem értett a tenyérjósláshoz. Semmit sem értett, megérzésből beszélt, jól ismerte a nők viselkedés kíváncsiságát és gyermekded hiszékenységét. Tudta, hogy mindjárt nyiladozni kezd a kiskapu, ha tündöklő jövőt jósol nekik az ember, ezért mézes reményéseket sugdosott szomszédnőjének a fülébe. A hála nem is késett, beigazolódtott az ősi mondás: jöttedért jót várj! A hölgy egyre közelebb csúszott Báth Mihályhoz. Édes bágyadtsággal omlott reá az álmodozó női hús, majd félelmetesen vad hőség csapott ki belőle. Fejét a lány keblére hajtotta, s

ekkor különös illat csapta meg, édes, finoman csipős pára, mely hajnal felé száll föl a nőkből. Előtte csillogott a bor, mint a folyékony arany.

— Aranykor — suttogta Báth Mihály, és csaknem boldog volt.

Az előreláthatatlan célokkal dolgozó éjszaka azonban megint gondolt egyet. Bizonyára megirigyelte a két férfiút, akik paradicsomot teremtenek a gyehe-
nában. Nyári szélvész bocsátott ki egy tömlőből, melyet a közeli hegy még tudósok által föl nem tárt barlangjában tartogatott. A szélvihar feltépte a Gyöngytyúk ajtaját, és benyomult rajta, az ablakokon pedig betolakodott a virradat, a helyiségben lassan végigömlött a közelgő nappal reménytelen szomorúsága. A két barát elérkezettnek látta az időt, hogy megmentésük a még menthető az éjszakából. Karon fogták a nőket, kivezették őket, s leültek a spelunka előtt árválkodó székekre. A hajnal hűvössége kedvesen megfűrésztötte a társaságot. Fölébredt a Kövér Zenész is, és mint hűséges udvarmester, gépkocsikat rendelt. Balázi meg Báth besegítették hölgyüket a kocsiba, és hagyományos szállójukba hajtottak. Mint mindig, most is egymás mellett kaptak szobát. A hölgyek jóllakatták a két érdemes férfiút mézzel, majd elaltatták őket, mint az ártatlan kisdedeket. A két barát délben ébredt, a nők ekkor már nem feküdtek mellettük, engedtek a nappal csábításainak, és a Pénz, meg a Karrier sikamlós útjain fitogtatták testi-lelki kellemeiket.

Báth Mihály átkopogott a falon, csakhamar Balázi Demeter is visszakopogott. Nemsokára már szappanozták arcukat, majd egyszerre léptek ki szobájukból. A két barát egy nappali vendéglő felé tartott, ahol minden délben káposztalevest főztek. Ebben a fogadóban nemcsak kolbászvegeket és füstölt koncokat főztek a káposztalevesbe, hanem midőn forni kezdett, tojásokat is belebuggyantottak. Úgy úsztak a tojások a szívet és elmét serkentő tejfeles paprikás lében, mint a frissen született világ. A két férfiú néma méltósággal vette magához a levest. Azután szőke sörrel csillapították az étkezés belső lázát. Végül megtárgyalták az éjszaka eseményeit, és időt álló bölcséleti alapelveket szűrtek belőlük.

FEJÉR CSABA: TANYA